

Вісник морфології.- 2010.- №16(1).-С. 102-104.

УДК: 611-018,5: 617.55: 616.12-088.331,1: 616-089,86

Морфологічні зміни в селезінці при портальній гіпертензії та при її корекції резекцією ½ тонкої кишки.

Г.Я.Костюк, А.В.Дусик, В. І. Дусик, Д. А. Хмільовий

Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова кафедра топографічної анатомії та оперативної хірургії (зав. кафедрою проф. Г.Я. Костюк) вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018, тел. 353379, e-mail: dusik-77@mail.ru.

Ключові слова: портальна гіпертензія, селезінка, резекція тонкої кишки

Резюме Портальна гіпертензія негативно впливає на морфологічні зміни в селезінці. При мікроскопічному дослідженні селезінки собак встановлено, що корекція портальної гіпертензії за допомогою резекції ½ тонкої кишки, призводить до значно меншого повнокрів'я, набряку та незначного розростання сполучної тканини.

Morphological changes of spleen at portal hypertension and after resection of half small intestine

Kostyuk G. Y., A. V. Dusik A. V., Dusik V. I., Khmiloviy D. A.

Key words: portal hypertension, spleen, resection of small intestine

Summary. Portal hypertension negatively influences on the morphological changing in a spleen. At microscopic research the spleens of dogs are set that a correction of portal hypertension is by a resection ½ small intestine, results in considerably less plethora, edema and insignificant excrescence of connecting fabric.

Морфологические изменения в селезёнке при портальной гипертензии та после её коррекции резекцией ½ тонкой кишки.

Г.Я.Костюк, А.В.Дусик, В. И. Дусик, Д. А. Хмелевой

Ключевые слова: портальная гипертензия, селезёнка, резекция тонкой кишки.

Резюме Портальная гипертензия негативно влияет на морфологические изменения в селезенке. При микроскопическом исследовании селезенки собак

установлено, что коррекция портальной гипертензии с помощью резекции $\frac{1}{2}$ тонкой кишки, приводит к значительно меньшему полнокровию, отеку и незначительного разрастания соединительной ткани.

Вступ. Як ні при жодному хірургічному захворюванні не запропоновано такої великої кількості операцій, як при портальній гіпертензії (ПГ) [Зурбаєв із співав,2005; Мішина,Разумовській,2002]. Чим і підкреслюється надзвичайна складність цієї проблеми та важкий шлях розвитку хірургічного лікування цього захворювання від простої пункції до таких складних операцій, як портокавальні анастомози та пересадка печінки. Розробка нових ефективних методик у лікуванні ПГ є суттєвою задачею для хірургічної гепатології [Русин із співавт,2002]. Відомо також і те, що перебіг ПГ частіше має тотальний характер з залученням у коло патологічних порушень усього судинного русла, що належить до басейну ворітної вени. Поєднане враження печінки та селезінки при ПГ пояснюється тісним зв'язком з системою ворітної вени, загальною інервацією та шляхів лімфовідтоку. Наслідками ПГ є спленомегалія та гіперспленізм. Спленомегалія спостерігається у 70 - 80 % хворих на цироз печінки [Буланов,1998]. Значна частина дослідників вважає, що спленомегалія при ПГ є результатом функціональної гіпертрофії органа, з відповідними змінами у селезінковій артерії і ворітній вені. В літературі зустрічаються дуже мало клінічних та експериментальних робіт, які свідчать про позитивний вплив резекції тонкої кишки (ТК) на перебіг морфологічних змін в органах черевної порожнини, а саме селезінки при ПГ.

Метою нашого дослідження було порівняти особливості розвитку та перебігу морфологічних змін в селезінці при ПГ та при її корекції резекцією 50% тонкої кишки.

Матеріали та методи Дослідження було проведено на 24 безпородних собаках масою 15-20 кг одного віку. Собак утримували в умовах віварію. Всім тваринам моделювали ПГ, шляхом стенозуванням ворітної вени на 50%. Оперативне втручання проводили під наркозом в умовах асептики та антисептики. Після цього тварин поділили на 2 групи. Тваринам 1 групи (12

тварин) виконували тільки моделювання ПГ. Тваринам 2 групи (12 тварин) через 30 днів після формування ПГ виконували резекцію 50% ТК. Резекція ТК всім тваринам проводилась за загальноприйнятою методикою. Тварин двох груп, відповідно за терміном спостереження, (по 4 тварин) виводили з експерименту шляхом передозування наркозу через 1, 3, 6 місяців після створення моделі. Для гістологічних досліджень брали фрагменти тканин селезінки. Матеріал фіксували в 10% нейтральному формаліні, з послідуною заливкою в парафін. Зрізи товщиною 3-5 мкм фарбували гематоксилин-еозином та за Ван-Гізон. Функціональним методом визначали тиску у ворітній вені флоуметром Transonic Animal Research Floumetres T 106 Series (USA).

Всі маніпуляції з експериментальними тваринами проводили із дотриманням правил, передбачених Європейською комісією по нагляду за проведенням лабораторних та інших дослідів за участю експериментальних тварин різних видів.

Результати дослідження та їх обговорення

На розтині тварин виведених із досліду через 30 днів після моделювання ПГ у черевній порожнині, був виявлений розвиток венозних колатералів, що проявлялось збільшенням діаметру вен та їх кількості. Тиск через 30 діб у ворітній вені становив $1,728 \pm 0,423$ кПа.

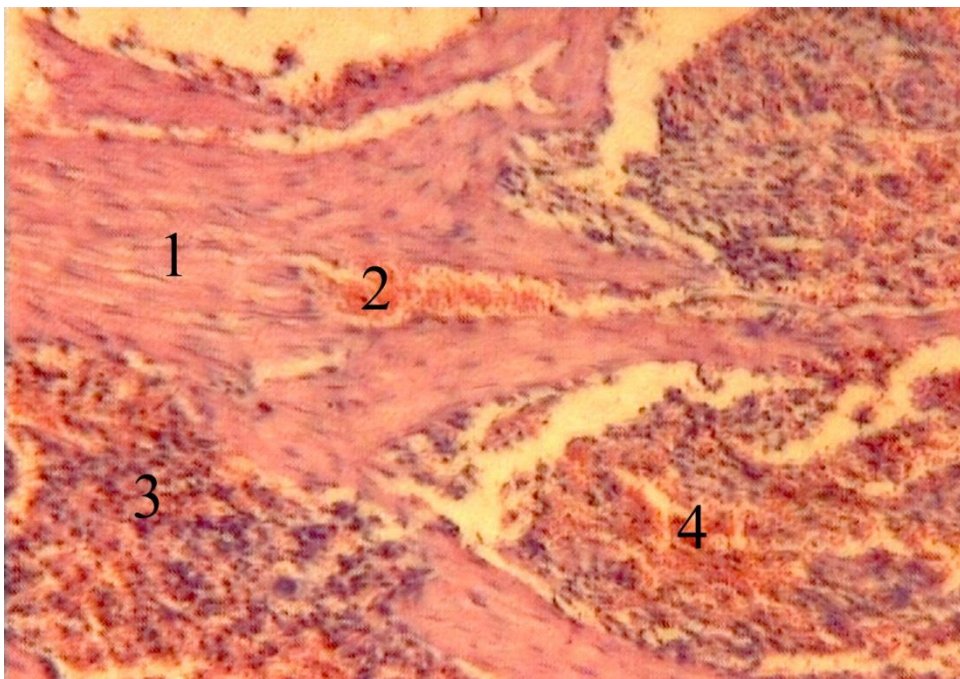
Через 90 діб на розтині у тварин даної групи були значно розвинуті та розширені вени заочеревинного простору. Тиск через 90 діб у ворітній вені становив $1,865 \pm 0,058$ кПа.

Через 180 діб після створення моделі ПГ тварини значно втратили масу. У всіх тварин були розширені вени передньої черевної стінки. У більшій частині тварин у черевній порожнині було виявлено асцитичну рідину (до 300 мл). Так через 180 діб тиск в ворітній вені становив $2,078 \pm 0,055$ кПа (мал. 2)

Макроскопічно селезінка через 30 днів після створення моделі ПГ також була значно збільшена в розмірах. Капсула її була потовщена, з розростанням сполучної тканини в трабекулах. При мікроскопічному дослідженні кровоносні судини були повнокровними. Стінки трабекулярних артерій були значно

потовщеними, навколо них спостерігався фіброз. Вени були розширеними, з потовщеними стінками. Синуси були переповнені еритроцитами. Навколо них відмічали виражені ділянки крововиливів. Спостерігали також розростання лімфоїдних фолікулів, вони були значно збільшені в розмірах. Деякі із них були вогнищево зруйнованими. В інших фолікулах спостерігався посилений фагоцитоз лімфоцитів. Центральні артерії мальпігієвих тілець були переповнені кров'ю, значно розширеними. У периваскулярній зоні фолікулів виявляли розростання сполучної тканини. Лімфатичні судини в капсулі і трабекулах були розширеними.

У групі тварин з моделлю ПГ через 90 днів капсула селезінки була потовщеною. У сполучній тканині капсули і трабекул виявляли її набряк. Стінка кровоносних судин за рахунок розростання сполучної тканини була потовщеною. Навколо судин мікроциркуляторного русла спостерігались численні крововиливи. Явища деструкції та фагоцитозу відмічались у фолікулах поряд з атрофією мальпігієвих тілець. У кровоносних судинах відмічався венозний застій.

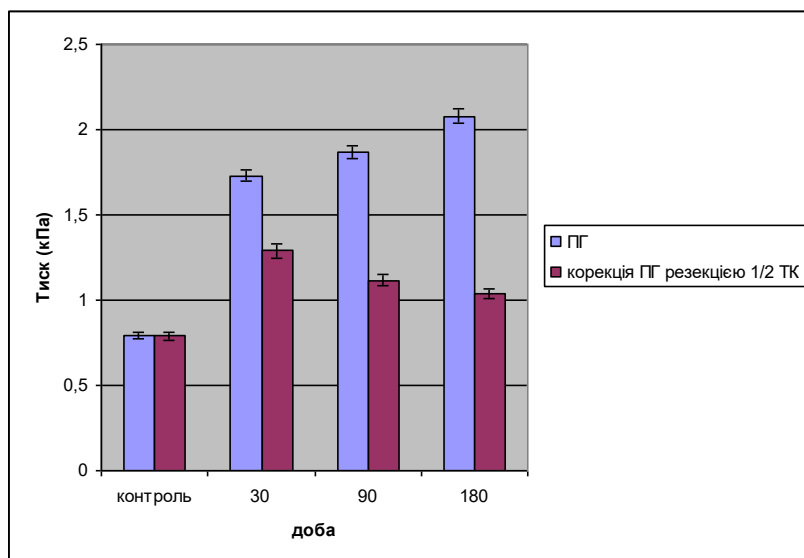

Мал. 1. Селезінка собаки через 180 днів після моделювання ПГ. Розростання сполучної тканини в трабекулах (1), повнокрів'я кровоносних

судин (2), розширення просвіту лімфатичних судин (3). Синуси переповнені еритроцитами (4). Гематоксилін-еозин x100.

У селезінці в групі тварин з моделлю ПГ через 180 днів загальний план змін принципово не відрізнявся від попереднього терміну спостереження - переважали процеси розростання сполучної тканини. Закономірним була атрофія мільпігієвих тілець, а також явища деструкції та фагоцитозу в фолікулах. Однак ці прояви були більш виражені, ніж в попередніх термінах спостереження. Склеротично змінені лімфатичні судини в капсулі і трабекулах були розширеними (мал.1).

На розтині тварин, виведених з експерименту через 30 днів після корекції ПГ шляхом резекції $\frac{1}{2}$ ТК у черевній порожнині, виявлявся розвиток сполучної тканини у черевній порожнині, особливо в місці резекції кишки. Тиск через 30 діб у ворітній вені становив $1,288 \pm 0,037$ кПа. На розтині тварин через 90 діб після корекції ПГ резекцією $\frac{1}{2}$ ТК в черевній порожнині виявлено незначний розвиток венозних коллатералів в сальнику, шлунку, заочеревинному просторі. Тиск через 90 діб у ворітній вені становив $1,115 \pm 0,05$ кПа. Так через 180 діб тиск у ворітній вені становив $1,037 \pm 0,029$ кПа (мал. 2).

Мал. 2. Зміна тиску у ворітній вені при ПГ та при її корекції резекцією $\frac{1}{2}$ ТК (кПа).

У селезінці через 30 днів після корекції ПГ резекцією $\frac{1}{2}$ ТК за рахунок розростання сполучної тканини її капсула і трабекули були потовщеними.

На відміну від груп тварин з ПГ без корекції через 60 днів спостереження, виявлявся значно менше виражений венозний застій. У венах повнокрів'я було відсутнім, їх просвіти були розширеними, з потовщеними через розвиток сполучної тканини стінками. Однак їх діаметр був меншим за діаметр вен, ніж у тварин з ПГ без корекції. Також ми спостерігали розростання білої пульпи. Лімфоїдні фолікули були значно збільшені в розмірах, однак на відміну від попередніх груп тварин, вони були не зруйнованими. Лімфатичні судини в капсулі і трабекулах були розширеними.

У селезінці через 180 днів після корекції ПГ резекцією $\frac{1}{2}$ ТК продовжувалось розростання сполучної тканини в капсулі та трабекулах, але воно було менш виражено, ніж у групі у тварин з ПГ без корекції на такий же термін спостереження. Наявні у мальпігієвих тільцях зон та фолікулів практично нічим не відрізнялось від їх стану у тварин контрольної групи тварин. Судини селезінки були не повнокровні, їх діаметри були меншими, ніж у групі у тварин з ПГ без корекції на такий же термін спостереження. Синуси в червоній пульпі були не розширені, їх наповнення форменими елементами відповідало стану контрольної групи тварин. Лімфатичні капіляри були розширені, але їх діаметр був значно меншим, ніж у групі тварин з ПГ без корекції на такий же термін спостереження.

Таким чином наслідками ПГ у селезінці були повнокрів'я судин, розширення та потовщення їх стінок, збільшення лімфоїдних фолікулів, деякі із них були вогнищево зруйнованими. Навколо артеріол спостерігали периваскулярний склероз. У більш пізні терміни спостереження виявляли атрофію мільпігієвих тілець, а також явища деструкції та фагоцитозу у фолікулах.

У селезінці після корекції ПГ резекцією $\frac{1}{2}$ ТК, на відміну від груп тварин з ПГ без корекції, діаметр вен, венозний застій були значно меншими. У червоній пульпі синуси були не розширеними. У пізні терміни спостереження продовжувалось розростання сполучної тканини в капсулі та трабекулах, але воно було менш вираженим, ніж у групі тварин з ПГ. Менші зміни спостерігали

у судинному руслі селезінки. Так її судини та лімфатичні капіляри були не повнокровними, їх діаметри були меншими, ніж у групі тварин з ПГ без корекції на той же термін спостереження.

Висновок ПГ негативно впливає на морфологічні зміни в селезінці. Необхідно відмітити, що корекція ПГ за допомогою резекції $\frac{1}{2}$ ТК, призводить до значно меншого повнокрів'я, набряку та незначного розростання сполучної тканини.

Перспективи подальших досліджень. Вказані зміни спонукають до подальших досліджень та розробки способів профілактики ускладнень при ПГ, які призводять до нормалізації морфологічних змін в селезінці.

Література

1. Буланов К.И. Кровообращение в селезенке при циррозе печени с синдромом портальной гипертензии / К. И. Буланов // Клінічна хірургія. - 1998. - №8. - С. 29-31.

2. Зурбаев Н.Т.К вопросу о целесообразности спленэктомии при декомпрессии портальной системы у детей с внутривенной портальной гипертензией / Н. Т. Зурбаев, В. М. Сенякович, В. Т. Строкова // Анналы хирургии. - 2005. - №3. - С. 44-50.

3. Мишина Т.П. Отдалённые результаты лечения портальной гипертензии у детей / Т. П. Мишина, А. Ю. Разумовский // Анналы хирургии. - 2002. - №1. - С. 43-47.

4. Русин В.І. Математичний алгоритм визначення допустимого обсягу хірургічного втручання з приводу портальної гіпертензії у хворих на цироз печінки / В. І. Русин, Ю. Ю. Переста, М. І. Чеварга // Клінічна хірургія. - 2002. - №7. - С. 11-13.